

HEL EN HEMEL IN HET NOORDEN

INTERVIEW MET DR. EGGE KNOL

Wanneer men een interview aanvraagt met de conservator van het Groninger Museum, kom je in gesprek met een aardige en interessant verteller.

Via de mevrouw achter de balie, mochten we per lift naar de heer E. Knol, conservator van het museum.

Voordat men de lift kan instappen, moet men wachten op de uitstappers.

Eén van de uitstappers was Peter Greenaway, ook één van de samenstellers van de tentoonstelling.

We werden verwelkomd met koffie en toen kon het gesprek beginnen.

U heeft samen met Peter Greenaway deze tentoonstelling ingericht.

Hoe was het om met een beroemd filmer/cineast samen te werken?

Leuk én enerverend.

Ik was onder de indruk van de brede kennis van hem en zijn heldere kijk op de zaken. De films van Peter Greenaway hebben vaak een historisch thema.

De voorbereiding van de tentoonstelling duurde een paar jaar.

Volgens Peter Greenaway zijn er twee belangrijke zaken in het leven, die ook de mensen van vandaag het meest interesseren: seks en dood.

Ik was het niet altijd met hem eens, wat de inrichting van deze tentoonstelling betreft.

Hij wilde bijvoorbeeld van alles honderd stuks tentoonstellen.

Nu zijn honderd potten nog wel te vinden, maar hoe kom je aan honderd Maria-beelden, maar ook dat is op een goede manier opgelost.

De **hel** lijkt Peter Greenaway interessanter dan de **hemel**, die lijkt hem saai.

In de hel verandert alles steeds, daar denk ik duidelijk toch anders over.

Voor mij is de hemel toch iets waar we naar uit mogen zien, waar het goed is om te vertoeven.

Hier speelt natuurlijk mijn kerkelijke achtergrond mee, terwijl P.G., zoals hij op de televisie zei: een darwinistische athëïst is.

Onze samenwerking was verder goed. Het is een inspirerende man.

Is er een verbinding (link) tussen deze tentoonstelling hier in het museum en de manifestatie Via Dorkwerd.

Ja, en wel de volgende: Deze tentoonstelling is een onderdeel hiervan.

Peter Greenaway heeft ook het project bij het Zernike-complex gestalte gegeven. Het is sterker gericht op het landschap.

Via Dorkwerd richt niet zozeer een nostalgische blik op het wierdegebied, maar besteedt nadrukkelijk ook aandacht aan visies op de toekomstige omgang met het landschap.

In de tentoonstellingen komt de drieslag: verleden, heden en toekomst bovenal tot uitdrukking.

'Hel en Hemel' in het **Groninger Museum** laat voorwerpen zien uit een tijd in Noord-Nederland waarin met grote voortvarendheid steenhuisen, kerken en kloosters werden gebouwd.

Het grootste klooster van Noord-Europa bevond zich in Aduard en speelde een hoofdrol bij de ontwikkeling van het cultuurlandschap van het Reitdiepdal.

Het **Natuurmuseum** in Groningen toont met 'Het landschap verteld(t)' dat het heden een momentopname is van een eendeloze film.

Interviews met bewoners en gebruikers vormden de basis voor de tentoonstelling. De grondslag is een verhaallijn van schrijver/dichter Willem van Toorn.

Er is een paviljoen in de vorm van een kunstmatige wierde (voor de Groningers onder ons) of terp (voor de Friezen onder ons).

Dit paviljoen wordt op 18 mei aanstaande geopend.

Wat zijn kogelpotten?

Kogelpotten, de naam is door archeologen bedacht, waren in de middeleeuwen het meest gebruikte type pot.

Gebruikt zowel als kookpot als ook voor voorraadpot voor natte en droge waar.

Speelt uw religieuze achtergrond ook mee, in verband met de thema's Hel en Hemel?

Nee en ja.

In de middeleeuwen geloofde men bijna allemaal in het hiernamaals.

Het hele leven stond in het teken van de eindbestemming hel of toch hemel.

Mijn kerkelijke achtergrond mag geen rol spelen als conservator.

Het is geen christelijk museum, die zijn er trouwens niet.

Bijbelkennis is natuurlijk wel een pré bij het samenstellen van deze tentoonstelling.

De heer E. Knol, conservator van het museum.

We zien een miskelk en doopvonten op de tentoonstelling, dat men daar tegenwoordig geen weet meer van heeft waartoe dat dient, is jammer.

Het is fijn om een keer mensen met deze zaken te confronteren, ze daar aan te herinneren.

Het is wel zo dat ik als Christen erg getroffen ben door de vele voorwerpen die een beeld geven van het Christendom in onze streken zo lang geleden.

Het is heel bijzonder zulke zaken te mogen gebruiken.

Een ieder heeft als hij of zij jong is een fantasie/droom wat men later wil worden. Hoe ging dat bij u?

Ik was zes jaar toen ik begon met het verzamelen van schelpen en zeebioloog wilden worden.

Op een gegeven moment - in de loop van de biologiëstudie - ging ik me meer en meer interesseren voor de archeologie.

Ik was betrokken bij het onderzoek van de botten in een wierde in Paddepoel.

Na mijn afstuderen heb ik promotie-onderzoek bij professor Van Es aan de VU te Amsterdam gedaan.

Zijn vader was hoogleraar aan de Rijks Universiteit hier in Groningen, oudere lezers zullen hem waarschijnlijk nog herinneren.

Na mijn promotie kwam ik in Groningen bij het Groninger Museum te werken als conservator archeologie.

Wat vindt u het meest interessante aan deze tentoonstelling?

Zoveel voorwerpen voor het eerst weer bij elkaar te zien.

Boeken, textiel, ze zijn zelden te zien, en dat is toch uniek.

Met name de boeken komen uit bibliotheken waar ze nooit tentoongesteld worden, nu is dat alles dichtbij.

Die boeken moeten straks, na afloop van de tentoonstelling, weer terug naar de plaats van herkomst.

Ook de kroniek van Emo van Huizinge is hier te bezichtigen.

Het zal lang duren voordat de mensen weer zoveel moois bij elkaar kunnen zien.

Halverwege de tentoonstelling worden de bladzijden van de boeken omgeslagen, omdat ze anders te lang aan het licht worden blootgesteld. Het mooie

aan de tentoonstelling is, dat alles in de oorspronkelijke staat wordt getoond.

Heeft u als conservator ook een specialisme?

Ja, ik ben gespecialiseerd in de vroege middeleeuwen.

Daar kan ik jammer genoeg weinig mee doen, ik ben algeheel conservator.

Twee vragen in één.

De tentoonstelling handelt over het Noorden: Friesland, Groningen, Drenthe en Ost-Friesland.

Ost-Friesland ligt weliswaar in het Noorden, maar dan wel in Duitsland.

Waarom is deze streek ook bij de tentoonstelling betrokken?

Hoe komt het toch dat wij als Groningers met ons plat-Gronings in Ost-Friesland terecht kunnen?

In de middeleeuwen vormde het kustgebied van Noord-Nederland en Noordwest-Duitsland, van de (voormalige) Zuidoostzee tot aan de Weser, een Fries gebied.

Het was een verzameling van grote en kleine gebiedjes. Ze waren Fries en zelfstandig.

De opstelling naar buiten toe was vaak gezamenlijk, maar naar binnen toe lagen ze regelmatig met elkaar overhoop.

Ze gedroegen zich in hoge mate onafhankelijk van de keizer en de bisschop want die zaten ver weg.

De onderlinge verbinding was een reden als zijnde één gebied.

Emo, de geschiedschrijver en abt, sprak uiteraard Latijn, maar zijn moederstaal was Fries.

Drenthe was een Saksisch gebied, evenals de stad Groningen.

De stad had een machtspositie, het was een dominante stad, daardoor verdween op een gegeven moment het Fries uit de huidige provincie Groningen en Ost-Friesland.

Het werd een Saksisch gebied, met vele Saksische dialecten.

In Friesland is dit niet gebeurd, het Fries is daar altijd de spreektaal gebleven.

Overigens de mensen die nu nog Gronings spreken, worden een minderheid. Op termijn is het Groninger dialect verdwenen.

En het Fries?

Dat verdwijnt mijns inziens ook, het kan nog wel 50 of meer jaar duren, maar het houdt geen stand, ondanks diegenen die nog steeds Fries spreken en schrijven.

En het Nederlands?

Ik geef het meer tijd, maar wellicht dat het ook eens verdwijnt.

U heeft het op dit moment razend druk. Heeft u nog tijd voor hobby's?

Nee, nu even niet.

Als conservator van dit museum heb je pieken en dalen wat het werk betreft.

Nu is het een piek, straks als de tentoonstelling voorbij is dan ga ik weer verder met mijn boek.

Met uw boek?

Ja, ik ben bezig met het schrijven van een boek over mijn familie, de familie Knol.

Allerlei interessante zaken heb ik boven water gekregen uit de 80-jarige oorlog, de tijd van de Afscheiding, de emigratie naar Amerika en ook over de tweede wereldoorlog.

Hoeveel bezoekers verwacht u op deze tentoonstelling?

We hopen op 100.000, maar ik moet het eerst zien, dan geloven. Tot op vandaag (2-5-'01) zijn er al 17.000 bezoekers geweest.

Meneer Knol, onze hartelijke dank voor dit gesprek. Het was erg interessant, om een bevlogen en interessant conservator te mogen interviewen.

We hopen dat velen na het lezen van dit interview de tentoonstelling gaan bezoeken.

Het is echt de moeite waard, het is nu dichtbij en nogmaals, zelden zoveel te zien wat normaal niet tentoongesteld wordt.

J. v.d. Woude,
medewerker Groninger Kerkbode.